

Commissie Canon
Het Trippenhuus
Kloverniersburgwal 29
1011 JV AMSTERDAM

Drachten/Leeuwarden, 7 dec. 2005

Onderwerp: *de ontwikkeling van een landelijke en provinciale Friese canon voor de Friese taal en kultuur*

Geachte heer Van Oostrom (voorz.), geachte leden,

Uw commissie *Ontwikkeling Nederlandse Canon* heeft op 31 aug. 2005, met als basis het advies van de Onderwijsraad over *De stand van educatief Nederland*, dat aangeboden is op 17 januari 2005, van de minister van OCW opdracht gekregen om een 'canon van Nederland' te ontwikkelen. De minister stelt zich voor dat die canon uit drie concentrische cirkels bestaat. Ze wil de elementen die de *kern* ervan vormen (de *eerste cirkel*), betrekken bij de (in 2006 vast te stellen nieuwe) *kerndoelen* en bij *examenprogramma's*. De *tweede cirkel* biedt elementen die *scholen* daarnaast ook nog in hun programma kunnen opnemen. De *derde cirkel* reikt verder dan het onderwijs en kan andere instellingen (musea, media e.d.) inspireren bij hun activiteiten en daardoor de impact van een canon versterken.

De discussies in uw commissie over en de ontwikkeling van de meest wenselijke canon raken vermoedelijk ook Fryslân met zijn eigen taal en kultuur en het *onderwijs* daarin. Daarom richten wij ons tot u met het verzoek daar aandacht aan te schenken. Wij plaatsen dat in het perspectief van enkele wezenlijke uitgangspunten en de wet- en regelgeving aangaande de Friese taal en kultuur (zie bijlage I) en de *Derde bestuursafpraak Friese taal en kultuur 2001-2010* (05-06-2001).

Dat betekent onzes inziens dat het nu een goed moment is om de taal en kultuur van het huidige en historische Fryslân/Friesland een:

- a. *relatief bescheiden* plaats te geven binnen de staatsnationale, *landelijke* canon (dus in principe gericht op wat *alle* leerlingen uit *heel Nederland* zouden moeten weten van en over de Friese taal, kultuur en geschiedenis);
- b. *aanzienlijke plaats* te geven in een *provinciale* canon (dus in principe gericht op wat *alle* leerlingen uit de *provincie Fryslân* zouden moeten weten). Er zal nagedacht moeten worden over de vraag in hoeverre gedifferentieerd moet worden naar taalachtergrond en schoolniveau.

Er zal dus wat Fryslân, zijn taal, geschiedenis en kultuur betreft, sprake moeten zijn van een tweetal domeinbeschrijvingen:

- a. een *lichte(re)* gericht op de 'landelijke' canon, dus het landelijke curriculum (met zijn landelijke *kerndoelen* en *exameneisen*; zit in de *eerste* cirkel) en
- b. een *zwaardere* gericht op de eigen 'provinciale' canon, waarbij een ruimer aanbod van Fries-eigen inhouden een rol zou moeten spelen (zit in de *tweede* cirkel).

Wij denken dat de *bevoegdheid* om die laatste canon in een 'provinciaal leer- en onderwijsplan' voor de Friese scholen tot gelding te brengen, op termijn bij de provincie Fryslân, als eerstverantwoordelijke voor de Friese taal en kultuur, zelf zou moeten liggen. De verwerkelijking daarvan ligt uiteraard buiten uw macht.

Wat de *eerste* cirkel (het staatsnationaal niveau) betreft, ligt er onzes inziens voor uw commissie een duidelijke taak. Wij zijn zeer benieuwd in hoeverre uw commissie bij de formulering van die provinciale Fries-eigen canon een rol zou kunnen en willen vervullen. Dat is van belang met het oog op een eventuele eigen provinciale taak in de canondiscussie en -ontwikkeling. Anders geformuleerd: het roept vooral de vraag op *hoe* en *door wie* de *tweede* cirkel, namelijk de formulering van een provinciale Fries-eigen canon voor vier- tot achttienjarigen in internationaal vergelijkend perspectief, op een *redelijke termijn* tot stand kan worden gebracht.

Beide cirkels lijken ons van groot belang als *oriëntatiekader* en *inspiratiebron* voor ouders, landelijke en provinciale (Friese) maatschappelijke en culturele instellingen, uitgevers en programmamakers voor allerlei media (door de Onderwijsraad aangeduid als *derde* cirkel).

De *Feriening Frysk Underwiis*, it *Pedagogysk Wurkferbân* van de *Fryske Akademy* en de *sectie Fries* van de *Vereniging van Leraren in Levende Talen* weten dat Gedeputeerde Staten op zichzelf positief staan ten opzichte van een inhoudelijke Friese invulling van de drie concentrische cirkels, maar dat ze er op dit moment helaas geen prioriteit aan kunnen geven. Dat betekent dat als uw commissie zich zou beperken tot een bescheiden plaats van de Friese taal en cultuur in de eerste cirkel, er groot gevaar bestaat dat de invulling van de tweede en derde cirkel op de lange baan geschoven wordt, met alle vervelende gevolgen van dien voor een goede toekomstige leerplan- en leermiddelontwikkeling voor de eigen provincie.

Wij hadden liever gezien dat de provincie een eigen provinciale commissie had ingesteld met specifieke deskundigen op het gebied van de Friese taal, geschiedenis en cultuur, met een Frieskundig wetenschappelijk ‘zwaargewicht’ als voorzitter, die in nauw overleg met uw landelijke commissie tot een *taakverdeling* in canonformulering zou kunnen komen. Zo zijn wij ervan overtuigd dat bijvoorbeeld ook het SLO-project ‘Learline Frysk fan basis- nei fuortset ûnderwiis’ nu al baat zou hebben bij een *cultuurpedagogische discussie* gericht op canonformulering. Hetzelfde geldt voor de groepen docenten die nieuw lesmateriaal ontwikkelen voor het voortgezet onderwijs en voor het vernieuwen van lesprogramma’s binnen de lerarenopleidingen. Wij zijn er, in tegenstelling tot Gedeputeerde Staten, in het geheel niet gerust op dat het landelijke kader hiervoor voldoende waarborg biedt.

Aangezien onze drie organisaties een groot belang toekennen aan de Friese canonontwikkeling ten behoeve van de drie cirkels, hebben wij, al hoe beperkt wij ook zijn in onze mogelijkheden en middelen, besloten om toch een aanzet te geven tot die gewenste canonformulering door er een gezamenlijke informatie- en discussieavond over te beleggen op woensdag 1 februari 2006 in de Fryske Akademy (studie- en congrescentrum ‘It Aljemint’, Doelestr. 8, Leeuwarden, aanvang 20.00 uur) met bijdragen op het gebied van de *geschiedenis*, de *liedcultuur* en de *literatuur* in relatie tot de canon, eventueel uitmondend in een resolutie richting provincie en uw canoncommissie.

Wij begrijpen heel goed dat deze informatie vragen zou kunnen oproepen over de verhouding tussen uw eigen ideeën en voorstellen ten aanzien van ‘de canon van Nederland’ en voorstellen met betrekking tot een Fries deel ervan. Daarom nodigen wij U gaarne uit om aanwezig te zijn op 1 februari. U kunt zich dan persoonlijk op de hoogte stellen van de inzichten van deskundigen in Fryslân en tevens in gesprek met hen overleggen op welke wijze deze voorstellen verwerkt kunnen worden in de eindvoorstellen van uw commissie aan de minister van OCW.

Bij de Friese uitwerking van de elementen van de canon zien wij een rol weggelegd voor *vakgroepen* (Skiednis, Letterkunde en Nammekunde, Taalkunde en Sosjale Wittenskippen) en *werkverbanden* van diezelfde Fryske Akademy die gericht zijn op taal en letterkunde, geschiedenis, geografie, wereldoriëntatie (heemkunde, landschappen, planten en dieren, bevolking, tradities, sporten), cultuur en kunstzinnige vorming (bouwcultuur, zang- en muziekcultuur, toneelcultuur), maatschappijleer (twee- en meertaligheid), wetenschapsontwikkeling, techniek, enz. Wij denken vooral aan het Pedagogysk Wurkferbân, Biologysk Wurkferbân, Histoarysk Wurkferbân, Literêr-histoarysk Wurkferbân, de Musikologyske Wurkgroep en het

Taalsosjologysk Wurkferbân). Verder zouden het *Taalsintrum Frysk* van de schoolbegeleidingsdienst (*Cedin*) en het *Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum Tresoar* een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de discussie.

Samenvattend:

Onze drie organisaties hebben behoefte aan domeinbeschrijvingen ten aanzien van een staatsnationale en een regionale canon Friese taal en cultuur.

Wij zouden gaarne zo spoedig mogelijk de opvattingen van uw commissie vernemen over de wenselijke werkwijze met betrekking tot de Friese vulling van de onderwijscirkels. Wij hopen u bovendien op 1 februari te mogen begroeten om verder van gedachten te kunnen wisselen.

Met hoogachting,

namens,

dr. B.A. Gezelle Meerburg, voorz. *VLLT, sectie Fries*

drs. P. Bergsma, voorz. *Pedagogysk Wurkferbân Fryske Academy*

drs. Th. Dijkstra, voorz. *Feriening Frysk Underwiis*

drs. S.T. Hiemstra, secr. *Feriening Frysk Underwiis*

Bijlagen:

I. *Fries taalbeleid, wetten en regelingen*

II. S.T. Hiemstra, *De oerdracht fan de Fryske taal en kultuer yn it ûnderwiis*

III. K. Huisman, *Korte samenvatting van een Friestalige concepttekst* van drs. Huisman voor een canon *Friese geschiedenis*. Een uitgebreide Friestalige concepttekst is te vinden op: www.fryskebeweging.nl, aanklikken Feriening Frysk Underwiis (FFU) → brieven 2005 → [24-02-2005] Konsepttekst 'kanon' Fryske skiednis.pdf

Afschriften: GS, PS, LC, FD, OF